

De invoering van het Bindend Studieadvies

□ Karen Stegers-Jager en Janke Cohen-Schotanus

Veel Nederlandse universiteiten en hogescholen beogen de studievoortgang van hun studenten te verbeteren door de invoering van een bindend studieadvies (BSA). Er is echter nog weinig gepubliceerd over het effect ervan op het rendement. In dit artikel staat daarom de vraag centraal of de invoering van het BSA hoger onderwijsinstellingen daadwerkelijk in staat stelt om het rendement te verhogen

Wat houdt een bindend studieadvies in?

Een bindend studieadvies eist van studenten dat ze voldoende studievoortgang hebben. Het niet voldoen aan de gestelde BSA-normen leidt gedurende het eerste jaar tot één of meerdere waarschuwingen en, wanneer de prestaties niet verbeteren, na afloop van het eerste of het tweede jaar, tot het wegsturen van de student. Studenten die een waarschuwing ontvangen, krijgen vaak ook studiebegeleiding aangeboden om hen te helpen de oorzaken van hun studieachterstand, zoals onvoldoende werkdiscipline of een verkeerde studieaanpak, te boven te komen. Na een negatief bindend studieadvies mag de afgewezen student zich voor een bepaalde periode niet meer bij dezelfde opleiding aan dezelfde instelling inschrijven. De termijn van de afwijzing kan door de instelling zelf worden bepaald, maar meestal mogen studenten zich na twee of drie jaar opnieuw inschrijven voor dezelfde opleiding. Aangezien het advies verplicht moet worden opgevolgd, is de term advies eigenlijk ongepast - de Engelse term 'Academic Dismissal Policy' is wat dat betreft geschikter.

Wat is het doel van een BSA?

De hoofddoelstelling van het BSA, zoals door de meeste instellingen verwoord, is het zo snel mogelijk op de juiste plaats krijgen van een student. In andere woorden, het gaat om het opsporen van slecht presterende studenten en het vervroegen van uitval (Duijndam & Scheepers, 2009). Het primaire doel is dus niet om het rendement te verhogen, hoewel men er wel vanuit gaat dat een BSA kan bijdragen aan een adequate studievoortgang van studenten. De verwachting is dat het stellen van minimale eisen van invloed is op het studeergedrag omdat het studenten 'dwingt' tot een minimale prestatie. Wanneer dit leidt tot een efficiënt gebruik van studietijd en studenten behoedt voor uitstelgedrag, dan zou dit een positief effect kunnen hebben op het rendement (Bruinsma & Jansen, 2009; Schmidt et al., 2010; Van den Berg & Hofman, 2005).

Verskillende vormen van het BSA

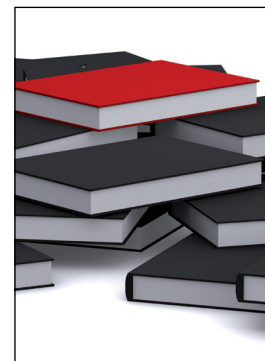
Instellingen zijn binnen het kader van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) vrij om hun eigen invulling te geven aan het BSA. In de praktijk verschillen BSA-procedures op de volgende punten:

- de grond waarop een negatief BSA wordt verstrekt: te weinig ECTS¹ en/of niet behalen van bepaalde vakken;
- de gehanteerde norm: uiteenlopend van 30-45 ECTS²;
- wel/niet aanvullende eis dat na twee jaar alle zestig ECTS van het eerste bachelorjaar dienen te zijn behaald;
- aantal en tijdstip(pen) van waarschuwingen;
- aangeboden begeleiding: wel/niet verplicht; een of meerdere gesprekken; initiatief bij student of opleiding.

¹ECTS = European Credit Transfer System. De studiebelasting wordt sinds de invoering van de bachelor-masterstructuur uitgedrukt met het internationale ECTS-systeem. Eén credit staat voor 28 studie-uren. Een bacheloropleiding bestaat uit 3 studiejaar, dat is 180 credits.

²Voor collegejaar 2012/2013 wordt op diverse plaatsen de norm verhoogd vanwege de prestatie afspraken met de staatssecretaris; bij sommige opleidingen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam geldt sinds september 2011 de norm van 60 ECTS, zie <http://www.vsn.nl/Universiteiten/Feiten-Cijfers/Onderwijs/Bindend-studieadvies.htm>

Het doel van het BSA is het zo snel mogelijk op de juiste plaats krijgen van een student

BSA-procedure Erasmus MC

Het Erasmus MC heeft in 2005 het BSA ingevoerd. Eerstejaarsstudenten worden na vier, zeven en twaalf maanden, en na twee jaar geïnformeerd over hun studievoortgang. De norm voor voldoende voortgang ligt op de helft (na vier maanden) en op tweederde (na zeven en na twaalf maanden) van het maximaal aantal te behalen ECTS op een bepaald tijdstip. Bij onvoldoende voortgang na vier en na zeven maanden volgt een waarschuwing.

Na vier maanden krijgen studenten die dan onder de norm zitten, een uitnodiging voor een vrijwillig gesprek met een studieadviseur om een plan op te stellen voor studieverbetering. Na zeven maanden worden studenten die op dat moment (nog) onder de norm zitten, uitgenodigd voor een verplicht gesprek gericht op de planning voor de herkansingsperiode. Met ingang van het collegejaar 2009/2010 zijn deze individuele gesprekken omgezet naar groepsgesprekken.

Bijzonder aan deze regeling is dat studenten met minder dan veertig ECTS na twaalf maanden het eerste jaar mogen overdoen. Hiervoor geldt wel dat ze de verplichte begeleiding na zeven maanden moeten hebben gevolgd en moeten hebben toegezegd om tijdens hun tweede jaar elke drie maanden op gesprek te komen bij de studieadviseur. Na twee jaar moeten alle zestig ECTS van het eerste bachelorjaar zijn behaald. Studenten met persoonlijke omstandigheden kunnen nog één jaar uitstel krijgen.

BSA-procedure Rijksuniversiteit Groningen

De Rijksuniversiteit Groningen (RUG) heeft in 2010 het BSA instellingsbreed ingevoerd. Een BSA wordt afgegeven indien de student aan het eind van het eerste jaar minder dan veertig ECTS heeft behaald (<38 ECTS voor Geneeskunde en Tandheelkunde) of aan het eind van het tweede opleidingsjaar de propedeuse niet heeft behaald ('P-in-2')*. Eerstejaarsstudenten ontvangen na drie maanden een eerste studievoortgangoverzicht en na zes maanden volgt een voorlopig studieadvies. Zodra duidelijk is dat de student niet meer aan de gestelde eisen kan voldoen, geeft de opleiding de student kennis van een voornemen tot BSA. Dit is ergens tussen zes en elf maanden na aanvang van de studie. Faculteiten kunnen studenten die in de loop van het jaar al aan de norm hebben voldaan, snel het positieve advies vestrekken.

De studiebegeleiding is aan de RUG in handen van studieadviseurs, tutoren en mentoren. Het contact met studieadviseurs vindt voornamelijk plaats op initiatief van de student zelf.

Bijzonder aan de regeling bij de RUG is dat een negatief BSA dat voor één opleiding wordt gegeven, ook van toepassing kan worden verklaard op een cluster van verwante opleidingen. Aan de RUG zijn bepaalde opleidingen van de Faculteiten Economie en Bedrijfskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen en Rechtsgeleerdheid geclusterd.

* Met ingang van september 2012 wordt het BSA 50 ECTS voor alle studierichtingen.

BSA-procedure Hogeschool InHolland

Hogeschool InHolland kent, zoals de meeste hogescholen, al jarenlang een BSA. Bij InHolland geldt voor alle opleidingen een kwantitatieve en een kwalitatieve norm. De kwantitatieve norm houdt in dat aan het eind van het eerste studiejaar in ieder geval 45 ECTS uit het eerstejaars programma behaald dienen te zijn. De kwalitatieve norm houdt in dat door de opleiding verplicht gestelde onderwijsenheden afgesloten moeten zijn met een voldoende. Voor de opleiding Communicatie zijn dat bijvoorbeeld de vakken Copy & Art, Medialandschap 1 en Onderzoeksmethodiek.

Voor studies met een hoog rendement is het BSA een dure maatregel met waarschijnlijk een lage opbrengst

Ter illustratie worden de BSA-procedures van het Erasmus MC, de Rijksuniversiteit Groningen en de Hogeschool InHolland beschreven (zie kader).

Is er een effect op het studierendement?

Is het terecht om het BSA te zien als middel om het rendement te verbeteren? Resultaten van een recent onderzoek onder geneeskundestudenten suggereren dat de invoering van een BSA niet leidt tot vroegere uitval, een hoger propedeuserendement³ of een hogere studeersnelheid tijdens de eerste twee studie-jaren (Stegers-Jager et al., 2011). De uitval na twee jaar was wel significant hoger voor de BSA cohorten (10% versus 7%). Opvallend genoeg studeerden studenten uit de pre-BSA cohorten na twee jaar studie vaker nominaal dan studenten uit de BSA cohorten (56% versus 45%). De effectgrootte voor de gevonden verschillen was echter klein.

Het BSA bleek wel praktische implicaties te hebben voor het 'hulpzoek gedrag' van studenten: de mogelijkheid van een negatief BSA leidde tot een toename in deelname aan de vrijwillige studiebegeleiding van 40% tot bijna 70%, en deelnemers behaalden vaker hun propedeuse binnen twee jaar (73% versus 52%). Conclusie: het is onwaarschijnlijk dat de invoering van een BSA bij studies met een hoog rendement leidt tot een (nog) hoger eerstejaarsrendement. Het risico op een grotere behoefte aan begeleiding is groot. Voor studies met een hoog rendement is het BSA dus een dure maatregel met waarschijnlijk een lage opbrengst.

Hoe zit het bij opleidingen die voor invoering van een BSA een relatief laag rendement hadden? Een vijf jaar durend onderzoek bij bedrijfskundestudenten liet zien dat een BSA-norm van veertig ECTS na één jaar in combinatie met een norm van zestig ECTS na twee jaar leidde tot vroegere uitval, hogere eerstejaarsrendementen (van 48% naar 55% na twee jaar) en een toegenomen studeersnelheid in het eerste jaar en daaropvolgende jaren (Scheepers, 2004).

Ondanks de toegenomen studeersnelheid heeft het BSA bij bedrijfskunde geen positief effect op het aantal studenten dat uiteindelijk de studie afrondt. Gijbels

et al. (2004) onderzochten of het bindend studieadvies wel 'de juiste' studenten selecteert. De resultaten van het feitelijk en fictief toepassen van een norm van dertig ECTS na één jaar bij drie opleidingen toonden aan dat - uitgaande van de resultaten in het tweede jaar van de studie en het al dan niet afronden van het eerstejaars programma binnen twee jaar - een groep goed presterende studenten werd geselecteerd. Het is echter ook hier onduidelijk of er een positief effect was op het rendement in latere jaren. Conclusie: bij studies met een laag rendement lijkt er op korte termijn een positief effect van het BSA te zijn, maar een effect op de lange termijn is (nog) niet aangetoond.

Waarom is er geen duidelijk effect van BSA op studierendement?

Een mogelijke verklaring voor het niet vinden van een positief effect van het BSA op de studievoortgang van studenten is dat het vaststellen van BSA-normen ook het studeergedrag beïnvloedt van 'gemiddelde' studenten. Voor deze studenten wordt het behalen van de BSA-norm het nieuwe doel dat nadrukkelijk door de instelling wordt gepropageerd (inclusief allerlei ondersteunende maatregelen). Het gevolg is dat (een aantal) studenten die zonder veel problemen zestig ECTS zouden kunnen halen, zich zullen richten op het minimaal vereiste aantal punten. Wanneer zakken niet langer duidelijke consequenties heeft, kunnen andere studentactiviteiten het winnen van het studeren voor tentamens (Cohen-Schotanus, 1999). Om de studievoortgang van deze groep te verbeteren, lijkt het beter om de voordelen van 'nominaal' studeren te benadrukken dan vanuit de instelling het signaal af te geven dat je met dertig tot veertig ECTS aan de norm voldoet.

Het instellen van een BSA kan zelfs een negatief effect hebben op de studievoortgang in het tweede jaar doordat studenten na het behalen van de eerstejaars-norm 'op hun lauweren' gaan rusten. Veel universiteiten hebben daarom gekozen voor een zogenaamde 'p-in-2' regel, die inhoudt dat studenten binnen twee jaar al hun eerstejaarsvakken dienen te hebben afgerond. Deze maatregel lijkt echter een negatief effect te hebben op het aantal nominaal studerenden na twee jaar (Stegers-Jager et al., 2011). Een verklaring hiervoor is dat het BSA de studenten niet aanzet tot

³Rendement na 1 jaar 71% (pre-BSA) vs 67% (BSA), na 2 jaar 85% (pre-BSA) vs 87% (BSA).

Een positief effect van een BSA-procedure is dat minder studenten blijven doormodderen

het verhogen van hun studie-inspanningen maar tot het verleggen van hun prioriteiten: ze richten zich in eerste instantie op het afronden van de eerstejaarsvakken. Het gevolg van deze verschuiving in prioriteit is dat de voortgang op tweedejaarsvakken lager wordt dan vóór de invoering van het BSA. Het hanteren van de 'p-in-2' regel lijkt dus te leiden tot een grotere nadruk op het eerstejaarscurriculum en tot een toenemend gebruik van studietijd voor dit doel. Dit gedrag is in overeenstemming met bevindingen uit eerder onderzoek waaruit blijkt dat, aangezien studietijd beperkt is, parallel geroosterde tentamens met elkaar strijden om studietijd (Jansen, 2004; Schmidt et al., 2010; Van den Berg & Hofman, 2005).

Begeleiding van studenten in het kader van het BSA

Hoewel goede studiebegeleiding een voorwaarde is voor invoering van een BSA, is er weinig bekend over het effect van studiebegeleiding op de studievoortgang. In het eerder genoemde onderzoek bij geneeskundestudenten werd gevonden dat studenten die na een eerste waarschuwing na vier maanden de uitnodiging voor een vrijwillig gesprek met een studieadviseur accepteerden, een veel hogere kans van slagen hadden dan degenen die niet waren ingegaan op de uitnodiging (Stegers-Jager et al., 2011). Hoewel het effect van deze vroege waarschuwing zou kunnen worden verklaard door de opzet van het begeleidingssysteem, kan er ook sprake zijn van zelfselectie: waarschijnlijk accepteren de meer betrokken studenten de uitnodiging van de studieadviseur eerder dan de minder betrokken studenten. Aangezien in dit onderzoek de eerstejaarsrendementen niet toenamen, is deze verklaring aannemelijk. Het lijkt erop dat het vermogen tot zelfreflectie voor een deel van de studenten wordt gestimuleerd door de invoering van het BSA. Helaas leidt dit niet altijd tot de gewenste uitkomst: niet alle studenten die begeleiding nodig hebben maken er gebruik van. Daarnaast is het mogelijk dat andere vormen van begeleiding dan een gesprek met een studieadviseur geschikter zijn om de studievoortgang te verbeteren.

Het wegsturen van studenten

Een duidelijk positief effect van de invoering van een

BSA-procedure is dat minder studenten doormodderen zonder uitzicht op het succesvol afronden van de studie. Een nadeel is dat deze studenten, maar ook de opleiding, nog steeds één en soms twee jaar investeren voordat ze worden weggestuurd. Kennelijk zet de mogelijkheid van een negatief BSA studenten niet aan tot eerder vrijwillig vertrek. Toekomstige inspanningen moeten zich daarom richten op het vroeg in het eerste jaar maken van onderscheid tussen studenten die bereid en in staat zijn om zich te herstellen en studenten die beter af zijn op een andere plek. Om dit onderscheid te maken kan naast studievoortgang bijvoorbeeld de bereidheid worden onderzocht om deel te nemen aan begeleiding en worden gekeken naar factoren als motivatie, zelfvertrouwen en onderwijsparticipatie (Stegers-Jager et al., 2012). Voor studenten die op grond van hun studieresultaten tijdens de eerste maanden wellicht bij een andere studie beter af zijn, moet begeleiding zich richten op het helpen bij de beslissing om te stoppen, idealiter vóór 1 februari, en bij het kiezen van een goed alternatief.

Invoering van een BSA?

Op basis van de hierboven beschreven bevindingen is het de vraag of de invoering van een BSA de moeite waard is, zeker bij studies met relatief hoge rendementen. Het stellen van minimale eisen leidt waarschijnlijk niet tot een hoger eerstejaarsrendement of een betere studievoortgang, terwijl de behoefte aan begeleiding toeneemt. Mogelijke positieve uitkomsten zijn dat een kleine groep studenten wordt behoed voor het voortzetten van de studie zonder uitzicht op succes en dat een groep risicostudenten wordt geïdentificeerd die bereid is om begeleiding te accepteren. De volgende aanpassingen kunnen worden overwogen voor de invoering van een BSA:

1. (verder) verhogen van de BSA-normen om te onderzoeken of dit inderdaad leidt tot een verbetering van het rendement. Vooral van 'gemiddelde' studenten kan worden verwacht dat zij hun studievoortgang verbeteren als zij hiertoe worden aangespoord;
2. richten van het beleid op het eerder identificeren en vervolgens verwijzen van studenten die ergens anders beter op hun plek zijn. Verder on-

Een BSA kan een negatief effect hebben op de studievoortgang in het tweede jaar

derzoek is nodig om te bepalen welke factoren gebruikt kunnen worden om deze identificatie te verbeteren;

3. heroverwegen van het type begeleiding dat aangeboden wordt aan studenten die met een klein steuntje in de rug in staat zijn om de studie met succes voort te zetten.

Een bijkomend voordeel van een echt verwijs- en begeleidingsgericht beleid kan zijn dat het rendement verbetert.

Literatuur

Baars, G.J.A. & Adriaanse, M.G.J.M. (2012). "Nominaal is Normaal" bij FSW: Tweede rapportage met resultaten over studiekeuze, instroom, studieresultaten en gerapporteerde zelfstudietijd. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, Risbo/ FSW.

Bruinsma, M. & Jansen, E. (2009). When will I succeed in my first-year diploma? Survival analysis in Dutch higher education. *Higher Education Research & Development*, 28(1), 99-114.

Cohen-Schotanus, J. (1999). Student assessment and examination rules. *Medical Teacher*, 21(3), 318-321.

Duijndam, F. & Scheepers, A. (2009). Bindend studieadvies. *HO management*, 5, 17-19.

Gijbels, D., Van der Rijt, J. & Van de Wattering, G. (2004). Het bindend studieadvies in het hoger wetenschappelijk onderwijs: worden de juiste studenten geselecteerd? *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 22(2), 62-72.

Jansen, E.P.W.A. (2004). The influence of the curriculum organization on study progress in higher education.

Higher Education, 47, 411-435.

Scheepers, A.W.A. (2004). *Evaluatie Bindend Studieadvies 1999-2000 t/m 2002-2003 Bedrijfskunde EUR*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Schmidt, H., Cohen-Schotanus, J., Van der Molen, H. et al. (2010). Learning more by being taught less: a "time-for-self-study" theory explaining curricular effects on graduation rate and study duration. *Higher Education*, 60(3), 287-300.

Stegers-Jager, K., Cohen-Schotanus, J., Splinter, T. et al. (2011). Academic dismissal policy for medical students: effect on study progress and help-seeking behaviour. *Medical Education*, 45(10), 987-994.

Stegers-Jager, K., Cohen-Schotanus, J. & Themmen, A. (2012). Motivation, learning strategies, participation and medical school performance. *Medical Education*, 46(7), 678-688.

Van den Berg, M. & Hofman, W. (2005). Student success in university education: a multi-measurement study of the impact of student and faculty factors on study progress. *Higher Education*, 50, 413-446.

□ Mw. dr. K.M. Stegers-Jager is verbonden aan de Erasmus MC Desiderius School, Erasmus MC, Rotterdam. Zij is op 24 oktober jl. gepromoveerd op het proefschrift met als titel *At-risk medical students: characteristics and possible interventions*. Mw. prof. dr. J. Cohen-Schotanus is hoogleraar in het Onderzoek van onderwijs in de medische wetenschap bij de Rijksuniversiteit Groningen/Universitair Medisch Centrum Groningen. E-mail: k.stegers-jager@erasmusmc.nl.